

BESTE JONGEN EN MAEGIES!

Et is al weer haost an de zommergekaansie toe. Daor zullen jim vast allegere wel een protte zin an hebben! Dit is de laeste *Uut de buse* van dit schoelejaor. D'r is ok now weer van alles in te lezen. Zo kun jim op bladziede twee en drieje een verhael lezen van de Stellingwarver schrijfster Ronja uut Makkinge. Ok ankem jaor kun jim, behalven de verhaelen over Anna en heur buurhond Kellie, verhaelen van heur lezen.

Veural in de kleinere dörpen in de Stellingwarven wonen een boel kiender in een boerderi'je. Zi'j weten vanzels wel dat et wark in zoe'n bedrijf tegenwoordig hiel medern gaot, mit een hieleboel mooie mesienen en apperaoten. Mar vroeger gong dat hiel eers. Veul van jim heiten, memmen, paken of beppen weten dat nog mar al te goed. Lees en bekiek bladziede viere en vufe mar, daor wodt verteld over et melken en de oolderwetse stallen in oolde boerderi'jen.

GRAPPIEN

Meester is die dag zien brille vergeten. As hi'j iene aachterin de klasse henne-weer lopen zicht, zegt hi'j kwaod:
 'Maek daj' op je plak kommen, en gao mit je les beginnen.'
 'Welke les,' vragt de persoon.
 'Doe niet zo onneuzel,' zegt meester,' wat moej' hier aandere op schoele!
 'Now,' zegt de persoon, 'ik moet hier van jow direktieure de muren varven. Ik bin de schilder.'

Op bladziede zesse staon dit keer twee puzelties. Jim moe'n mar es perberen die op te lossen! Op bladziede zeuven kuj' twee prachtige gedichten lezen van de Stellingwarver schriever Jouk. Jim kennen misschien zien verhaelen wel uut zien *Et kienderboek van Jouk*. 'Jouk' is et pseudoniem, de schoelnaeme, van Martinus Bakker. Bakker kwam van oorsprong van Noordwoolde en was iene van de eerste Stellingwarver schrievers. Martinus Bakker had trouwens wel meer mooie schoelnaemen. Iene daarvan was *Jan Aarm Ongelok*, huusnommer 13. Stel jim now es veur dat jim allegere schriever wodden zollen, zollen jim dan ok een schoelnaeme hebben willen? En zollen jim dan ok weten welke??

Op de laeste bladziede kun jim weer een prachtig stripverhael lezen van meester Jan Oosterhof van Steggerde. Die Jochem is wel een siepeltien, heur, kiek mar es gauw...

Wi'j weensken jim allegere een hiele fijne zommergekaansie toe!

BRAM

Een verhael van Ronja

‘Bram, Bra-a-ham!’ Et blonde joongien kikt om him toe. Wie ropt him daor? Ha, hi’j zicht et al. Daor staot zien kammeraotien. Pieter.

‘Kom ie daolik bi’j mi’j speulen, Bram? Neem ie jow Pokémon plaeties dan mit? Ik hebbe een hiele protte dubbel, dan kuwwe mooi ruilen.’

‘Nee, jong, ik kan niet. Ik gao naor pake en beppe te uutvanhuzen.’

‘Naor jow pake en beppe? Waoromme dan?’

‘Now, mien heit moet veur zien wark naor Frankriek, en now zal mem een schoffien mit him mit. Vandaege gaon ze vot en mem komt volgende weke zundag weer thuus.’

‘Gaoj’ volgende weke niet naor schoele dan? Hej’ zo mar een weke vri’j?’ vragt Pieter.

‘Netuurlik niet,’ antwoordt Bram. ‘Dan ha’k ommes ok wel mit kund naor Frankriek. Nee, pake brengt me morgens naor schoele en middags haelt hi’j me weer op. Weej’ wat, ik zal beppe vraogen of ie een naacht kommen meugen te slaopen, dat vint ze vast wel goed. Zuwwe dat doen?’

‘Hebben ze daor dan wel spullegies,’ vragt Pieter, ‘Nintendo of zoks-zo-wat?’

Bram moet d’r een betien omme glimken. Nee, zien pake het gien Nintendo. Pake het ere spullegies, zoas domino en kaortien op ’e kop. D’r staot ok een grote deuze mit Donald Duckies en stripboeken. En pake het hiele dikke boeken mit plaeten over de netuur en de steerns, arg mooi vint Bram die.

‘Vraag je mem mar aj’ meugen,’ zegt hi’j, ‘dan kuwwe ankommende weke wel ofpraoten. As ’t zok mooi weer blift, kuwwe wel een boomhutte maeken.’

‘Een boomhutte? Kan dat dan bi’j jow pake, het die dan bomen om huus?’

Pieter zien pake woont in een klein husien in een riegelten. Hi’j het mar een hiel klein tunegien en hielendal gien bomen.

‘Mien pake het een hiele grote tuun mit van alles d’r in. Boonties, wottelties en nog veul meer gruunte. Ok eerbeien, die mag ik dan zels plokken. Van die hiele dikken en lekker zute. Kiek, daor komt mien pake al an. In dat geinige autogien, daor zit ie lekker hoge in. Now, tot kiek es, dan moe’n we volgende weke mar wat ofpraoten.’ En vot is Bram.

Pake, beppe en Bram zitten in ’t schaad van de oolde pereboom. Bram zit op een grote tuunstoel, zien beide bienen op de zitting. Jonge, wat zit dat noflik. Hi’j kikt es om him henne. Wat zol dat veur een plaante wezen die daor an et aende van de tuun staot?

‘Pake, wat veur soort bloeme is dat?’ vragt hi’j. ‘Die mit die grote blaeden en die gele bloemen?’

‘Dat is de Turkse musse van beppe,’ zegt pake.

‘Pake maekt zeker een grappien?’ mient Bram.

‘Nee, echt niet, et is een soort kallebas. Ie hebben ze vast wel es in een bloemewinkel zien. Van die grote oranje-rooie ballen mit een deuke d’r in.’

Ja, now wet Bram wat as pake bedoelt. En gruuien die hier zo mar in de tuun?

‘Zitten d’r al kleinties an?’ vragt hi’j.

‘Vandemorgen nog niet. Ie moe’n vandeweke mar es goed opletten as ze d’r ankommen. Want dan moet pake d’r wat stro onder leggen, eers wo’n ze nat en koold op de natte grond. Dan gaon ze rotten,’ vertelt pake.

Dat moet niet vanzels. Bram zal goed kieken as d’r wat ankomt.

Wat is et lekker rustig hier. In de veerte heurt Bram een hond blaffen. De hommels zoemen van de iene bloeme naor de aandere. En et rokt allemaole zo lekker. Bram zocht d’rvan.

‘Bram, kiek es.’ Een fien stemmegien, waar komt dat weg? ‘Hier, Bram, hier bin ik. Bi’j jow linker elleboge.’

En ja heur, daar zit een hiel klein kereltien. Hi’j het een gruu overallegien an en een geel mussien op. Zoe’n klein ventien het Bram nog nooit zien.

‘Ik kom jow ophaelen, Bram,’ zegt et mannegien. ‘Ie moe’n oons helpen. Wi’j moe’n dit jaor zoveul Turkse mussen maeken, dat kuwwe lang niet of. Gao mar gauw mit.’

‘Mar ik hebbe hielemaole gien verstaand van zok wark,’ schrikt Bram. ‘Ik wete amper hoe zoe’n ding d’r uutzicht.’

‘Dat gefit niks, dat leer ie gauw genoeg,’ mient et mannegien. ‘Now, kom op, niet aemelen.’

Et kereltien pakt Bram bi’j de mouwe en daar gaon ze henne.

‘Dit kan niet,’ daenkt Bram hadde-op, ‘ik lope in de locht.’

Et ventien lacht wat. ‘Hoe woj’ aandere in Wolkenlaand kommen?’

In de veerte zicht Bram een grote poort, daar gaon ze op an. Binnen lopen een protte van die kleine mannegies drok te doen. D’r rieden kleine karregies henne-weer-den. An een lange taofel staon d’r een stok of wat die ballegies maeken van een soort klei.

Een kereltien mit een ketten om de hals stapt op Bram of.

‘Fijn daj’ d’r binnen, Bram,’ zegt hi’j. ‘Ik bin Bas, ik hebbe hier de leiding. Now ha’k zo docht dat ie de deuken mar in de ballegies maeken mossen. Dan doe’ die ballegies in disse grote maanden en dan zorgen de tuunkeboolters d’r wel veur dat ze te plak kommen.’

Bram moet een betien gniffelen om die grote maanden, ze bin krek zo groot as een mayonaise-emmertien. Hi’j kikt es naor al die ballegies, veurzichtig drokt hi’j d’r mit zien pinkien een deukien in. Eerst iene, dan nog iene en zo mar deur. Et iene nao et aandere maantien vol, d’r liekt gien aende an te kommen. De mannegies laeden de maanden op kleine karregies die ze in een schuurtien rieden.

Bram wodt muui en hi’j het et waarm. Hi’j zocht d’rvan.

‘Bram, Bram, waj’ in de slaop valen, jonge? Ie lussen zeker wel een ijsko, ie zien d’r zo waarm uut!’

Bram kikt verheerd om him henne. Hi’j kikt beppe versufd an. Evenpies wet hi’j niet waar hi’j is. Was et allegere mar een droom? Hi’j kan et haost niet geleuven.

De volgende morgen zitten d’r allemaole kleine vruchies an de Turkse musse.

GRAPPIES

Eupen raem

Bas vragt an meester as et raem wel eupen mag.

‘Waorom dan, Bas,’ vragt meester.

‘Now, meester,’ zegt Bas, ‘thuus slaop ik ok altied mit et raem eupen!’

Vekaansie

Meester vragt an Moniek as ze een mooie vekaansie had het.

‘Nee, meester,’ antwoordt Moniek.

‘Hoezo dan niet?’ vragt meester.

‘Now, a’k ja zeg, moe’k d’r weer een opstel over maeken,’ zegt Moniek.

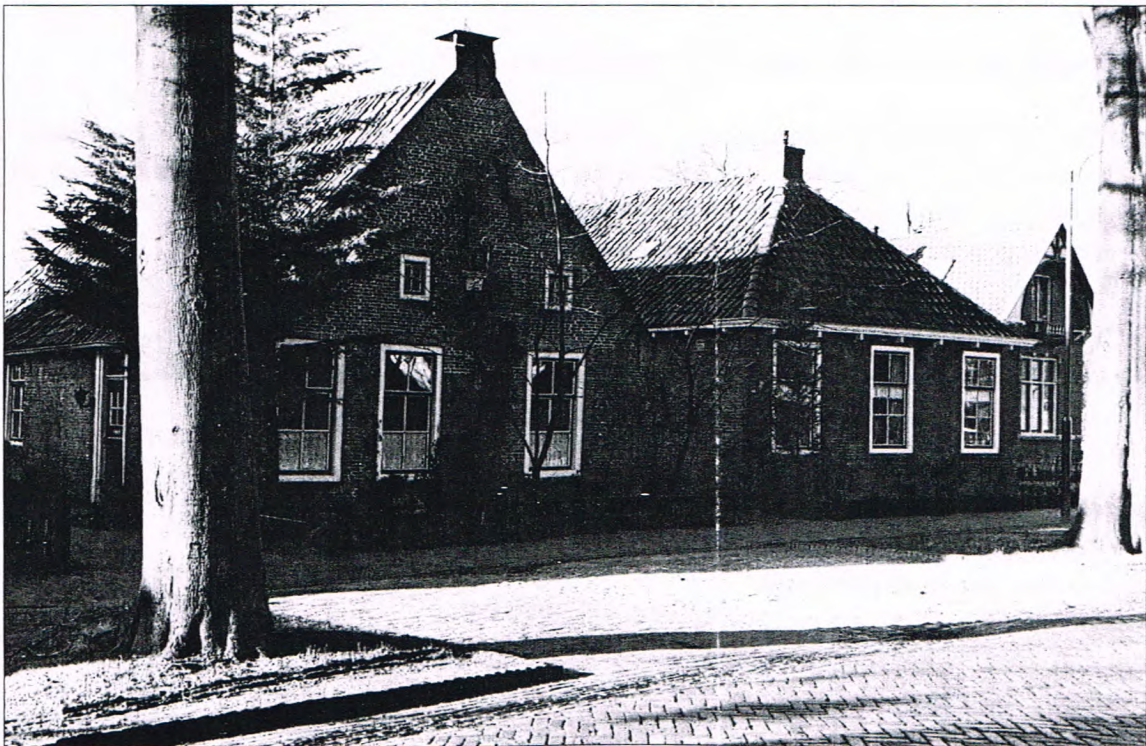
VROEGER EN NOW

De stal

Wie van jim woont op een boerderi'je? Die wet vanzels wel hoe dat tegenwoordig allegere gaot. De koenen lopen meerstal, as ze temeensen niet in et laand binnen, los in iene grote ruimte.

Vroeger gong dat allegere hiel eers. Hiel vroeger leupen de koenen ok los in een ruimte. Mar die ruimte was veul kleinder as die van vandaage-de-dag. Ze leupen doe in een potstal. Een potstal was een stal om de mest in op te vangen, op te 'potten'. Waorum ze dat deden? Now, de mest was doe hiel belangriek om et laand mit te bemesten. Tegenwoordig gebeurt dat mit keunstmest, mar tot ongeveer 1900 was dat d'r nog niet. Veur veul meensken was doe de opbrengst van et bouwlaand slim belangriek om van leven te kunnen. Om zoveel meugelik te oogsten mos de grond goed vruchtber maekt wodden, en dat gebeurde deur d'r koemest op te brengen. Daorum was in die daegen de mest van de koe belangrieker as de melk. 'De veeteelt ston in dienst van de laandbouw' wodde d'r wel zegd. Dat gul aenlik veur de hiele Stellingwarven, mit uutzundering van de Westhoeke van West-Stellingwarf. Daor was van ooldsher et vee en de melkopbrengst daorvan et belangriekste.

Zoe'n potstal was meerstal vierkaant en wel een meter diepe. Vaeke zat hi'j in de midden van de boerderi'je. D'r kwam een laogien heideplaggen in daor de koenen op stonnen. Lag d'r dan flink wat mest in, dan kwam d'r weer een ni'je laoge heideplaggen overhenne. Dat gong mar deur en deur, tot dat de koenen haost mit de koppen tegen de zoolder stonnen! De potstal wodde dan leegd en de mest kwam mitien over et laand of wodde eerst in een bulte beweerd. Zokke potstallen zatten in grote boerderi'jen, mar ok wel in veul kleindere (zie de foto hieronder).

In disse beide huzen zat vroeger een potstal. Veul meensken uut oonze buurt hadden vroeger gien groot huus of boerderi'je. D'r weren wel grote boerderi'jen, mar niet zo hiel vule. De huzen op disse foto staon midden in Berkoop.

Doe de keunstmest uutvunnen was, verdwenen de oolderwetse potstallen langzem. De koenen kwammen doe in gröpstallen. In zoe'n gröpstal stonnen de koenen in een riegel naost mekeer, mit om de twie koenen een schut d'r tussen. Aachter de koenen zat een gröppe. Die gröppe was d'r veur om de mest in op te vangen. De boer kon mit een soort schoppe de mest zo aachter de koenen wegvegen. De mest belaaende dan in een gierputte. Die mest kwam laeter, meerstal in et veurjaor, over et laand. Ok vandaege-de-dag wodt, naost keunstmest, de gier of mest nog over et laand brocht. In et veurjaor zullen jim dat allegere wel es reuken hebben...

De koenen wodden vroeger mit de haand mulken. Op et laand kwammen ze dan wel es vaaste te staon an bi'jglieks de draoden om et laand henne. Mar ze stonnen ok wel gewoon los. De boer dee ze dan wel een touw om de achterpoten, zodat ze niet votlopen konnten. Zoe'n touw wodde een 'spantouw' nuumd. Laeter in de tied hadden ze appatte 'melkwaegens'. Midden in de waegen ston de melkmesiene en om de waegen henne zat een iezeren stange daor de koenen an vaaste stonnen.

Et melken op de stal. De tekening is van Dirk Kerst Koopmans.

Op de stal wodden de koenen ok nog lange mit de haand mulken. De boer, en vaeke zien vrouw of knecht, zatten op een soort krukken naost de koe. Ze hadden elk een emmer onder et gier (uiers) van de koe om daor de melk in te melken. Op de tekening zien jim de boer krek mit een emmer vol melk bi'j de koenen wegkommen. Hi'j zal krek over de gröppe hennestappen, ziej' wel? Hi'j mos d'r vanzels goed veur zorgen dat hi'j daor niet in stapte...

PUZELTIES

Verburgen beestenaemen

Hieronder zien jim tien zinnegies staon. In elk zinnegien zit een beest verstopt. De naemen van de beesten bin, krek as de zinnegies, in et Stellingwarfs. Naost de zinnegies staon de naemen van de dieren in et Nederlaans. Allierend staon ze wel deur mekeer, dus niet aachter de goeie zin. Kun jim de beesten vienen? As et, nao laank zuken niet lokt is; de oplossings bin op bladziede zeuven van dit kraantien te vienen. Et puzeltien is bedocht deur meester Kooistra van Appelsche. Veul plezier!

1. Zit daor niet zo te gaepen, meenske.	paard
2. Ie moe'n daor es langer over naodaenken!	muis
3. Wi'j hebben een protte regen had disse vekaansie.	slang
4. Dat was een tegenvaler!	kip
5. Wat een onzin allemaole!	aap
6. Va zee tegen moe: 'Snurk niet zo, je!'	uil
7. Geef mi'j ok es een peer droeven, man.	spreeuw
8. Henkie pest me altied, meester!	eend
9. 'Ik doe veul an sport,' zee et joongien.	paling, aal
10. Ik mag graeg naor schoele gaon.	duif

LETTERPUZELTIEN

In de onderstaonde puzel moe'n woorties invuld wodden. Elk volgend woord bestaot uut de letters van et veurige woord en een ni'je letter. Naost et in te vullen woord staot de omschrijving van dat woord. De letters die aj' bruken moeten bin: E, E, N, N, S, T, T en U. Sukkses!

.	klinker
. .	lidwoord
. . .	nauwkeurig, percies
	jongesnaeme
	meervold van 'tuun'
	vruchten van bepaolde struken of bomen
	helpen, hulpe bieden
	nust van bepaolde voegel

GEDICHIES

Dit keer hebben we weer es een peer gedichies veur jim uutzocht. Ze bin allegere schreven deur Jouk. Jim kennen disse Stellingwarver schriever misschien wel van zien mooie verhaelen in et 'Kienderboek van Jouk'. As dat niet zo is, vraag meester of juffer d'r mar es nao, dan zuken ze et vast wel even veur jim op!

SPROKIEN

Een hekse vleug deur Oosterwoolde;
et was vanzels een hiele oolde.
Wat wayperde heur zwatte rok!
Wat trok ze an de bessemstok!
Wat wol ze toch, die oolde tange?
Wat raosde ze! Wat keek ze bange!

De weerwolf zat heur aachternao!
Al hiel van achter Pepergao!
Hi'j wol de oolde hekse griepen
en heur mitien de strott' ofknepen!
En dan op hiete koalties stoven...

Ie moe'n niet alles mar geloven.
Ze willen je gewoon bedriegen:
want kiek, een weerwolf kan niet vliegen!

5. aol	1. aep
4. ente	2. slang
3. protter	7. peerd
8. kjepe	6. moes
9. doeve	
10. oele	

Oplösing puzel:

In et onderstaonde gedicht zitten een hieleboel plaknaemen verstoppt. Kun jim ze vienen?

OOLDE TRIENE

D'r was een man hier in Ni'jtriene,
die zit al daegen in de piene;

Een Mogge beet 'm - slimme min! -
een poeste op zien onderkin!

Hi'j zag et aende d'r niet van,
mar daor kwam Oolde Triene an.

Ze was nog van et Oolde mark
en gong dus hadde an et wark!

Ze zee: 'Was ie mar rap et slaod,
intied dat ik om Peper gao!'

Doe geut ze drie kejakkes - Echten! -
over een schaoltien visgerechten.

En legde daarop nog een stok
van 't stattiën van de Bonte bok.

Dan smeeit ze ien oold kossien brood
krek in de man zien Oolde schoot.

Ze het et even ommereurd,
dat is in Zeuven huzen heurd.

D'r kwam vergif bi'j van een Wayse
en doe zee Oolde Triene: 'Hay ze!'

Dat het de man mitien mar daon:
De Bult is d'r van over gaon!

Now wonen ze al jaoren stille,
onder de rook van Langelille.

Wolven

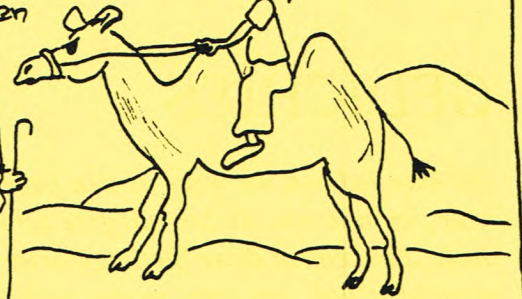
in:

„Schip der Woestijn“

Makkie: Poeh is lopen, amen is stoppen

Hoe bestuur je zoen ding?

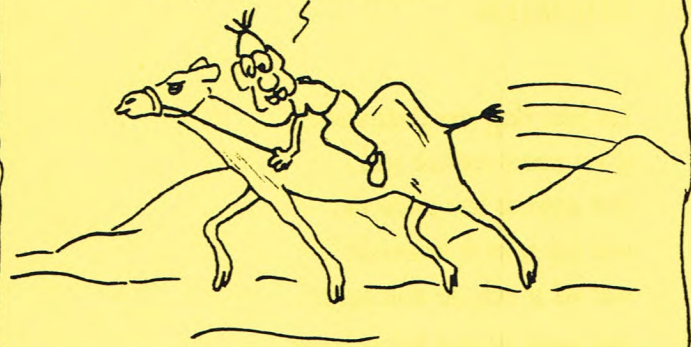
Kamelen te hu

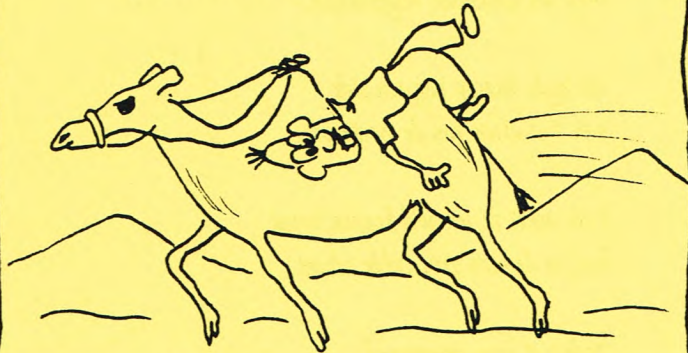
Mooi zo. Poeh!
Poeh-per-de-poeh!
Ha!

Hé, niet zo hadde.
Stop! Stille staon!

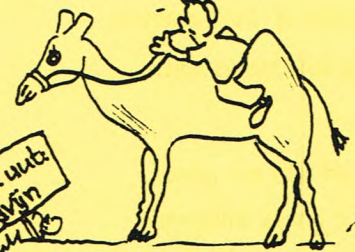

Heremientied help!
Laot 'm toch stoppen, amen!

!?? ...Tjonge!

Kiek uut:
ravijn

Dat was op et nippertien
Poeh, poeh!

Kiek uut:
ravijn

?

Kiek uut:
ravijn

